

BESCHRIJVING VERANDERINGEN
GEVELS

CATSHUIS TE 'S GRAVENHAGE

OPGESTELD DOOR

Vis Restauratie Architecten

Het Nobelhuis
Nobelstraat 1E
2513 BC Den Haag

070 3615722

www.visarchitecten.nl

RAPPORTAGE

concept 14 juli 2017

definitief 20 juli 2017

PROJECTGEGEVENS

Projectnaam Catshuis

Adres Adriaan Goekooplaan 10
2517 JX Den Haag

Rijksmonument 530027
(ingeschreven 11-01-1967)

Opdrachtgever Rijksvastgoedbedrijf

Contactpersonen L.A. Scholtz
P. van Kins

Afbeelding voorpagina:
Voorgevel Catshuis in de huidige situatie
foto VIS Architecten, gemaakt op 28 juli 2016

CATSHUIS

BESCHRIJVING VERANDERINGEN GEVEL

INLEIDING

Nu de buitenkant van het Catshuis in 2017 een restauratie ondergaat is het goed om de verschillende verschijningsvormen van het Catshuis nader aan te geven. En daarmee de afwerking van de gevels en het dak nader te dateren.

In de loop van zijn bestaan heeft het Catshuis vele gedaantewisseling ondergaan. De beschrijving geeft een globaal inzicht in de veranderingen en het tijdsbestek waarin de pleisterlaag is aangebracht en in welke periode het dak van een leibedekking is voorzien.

Onderzoek naar de kleurafwerking van de vier wapenschilden op de gevel geeft meer duidelijkheid over de toe te passen kleuren en het ontstaan en datering van de wapenschilden.

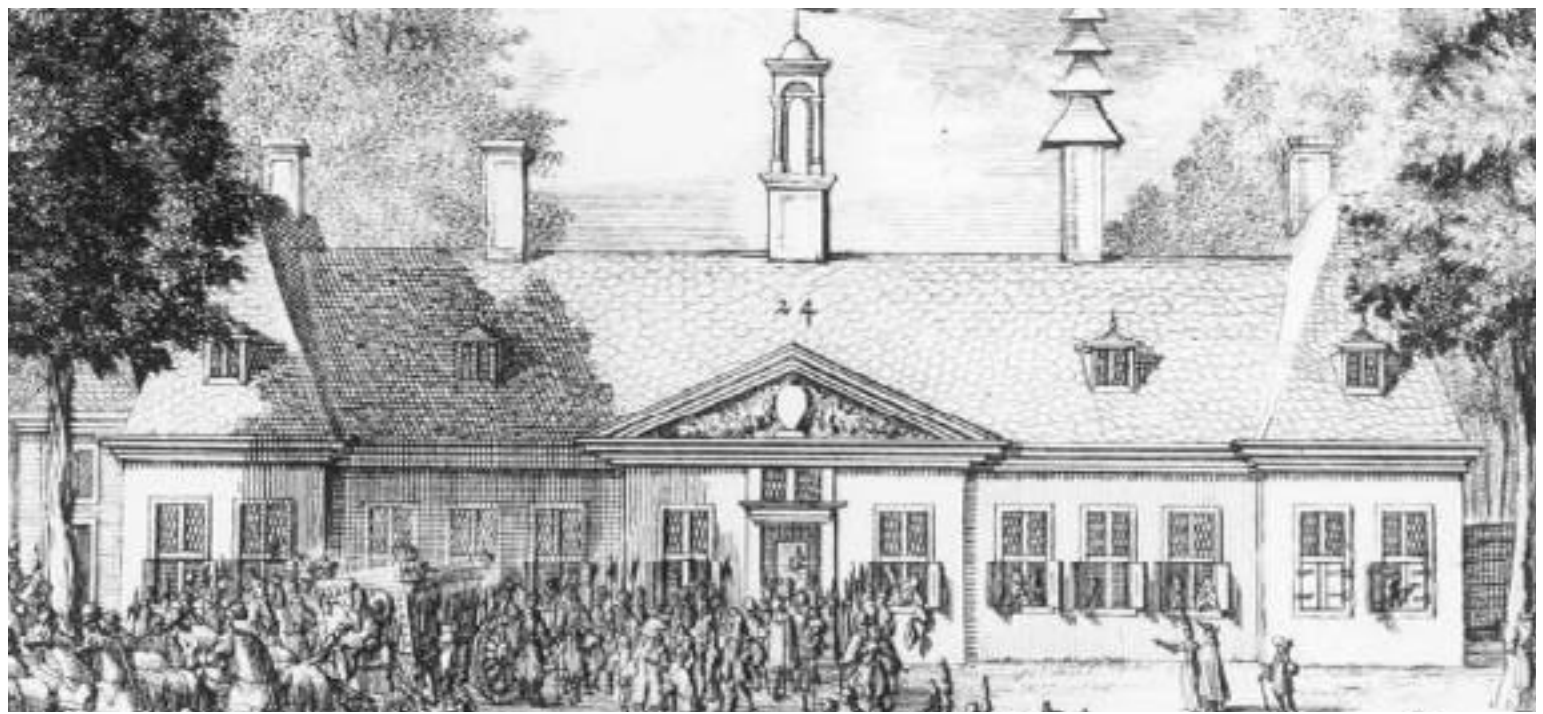
Lijst gebruikte afkortingen

HBB	=	Haagse Beeldbank
HRvA	=	Hoge Raad van Adel
RCE	=	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
RVD	=	Rijksvoorlichtingsdienst

Het onderzoek vond plaats in juli 2017 en werd uitgevoerd door Ir S.L. Schuijt en Ir L. Vis van Vis Restauratie Architecten.

INHOUD

Inleiding	5
Veranderingen voorgevel	9
Timpaan voorgevel	13
Veranderingen achtergevel	15
Timpaan achtergevel	19
Conclusie	21
Bronnenlijst	23

VERANDERINGEN VOORGEVEL

OORSPRONKELIJKE SITUATIE

Afb. 2 Het Huys van 't Perk N. 24, voorgevel Catshuis met kruisvensters, zadeldak en een versierd wapenschild in ca. 1690. maker J. van den Aveele, HBB kl. B 1503

Het oorspronkelijke Catshuis dateert uit 1652, op een aantal afbeeldingen van voor 1800 (zie afb. 2) wordt het gebouw afgebeeld met zadeldak, smalle dakkapellen en kruisvensters met luiken. Het timpaan boven de entree is versierd met een ovaal wapenschild en waarschijnlijk plantenmotieven.

De (waarschijnlijk) bakstenen gevel gaat over in een hoofdgewel. De gevel heeft hier geen plint.

19E EEUW

In 1837 werd de buitenplaats verkocht aan kroonprins Willem (1792-1849). (RCE, 2017) Waarschijnlijk zijn tijdens de grondige opknapping die hierop volgde de kruisvensters vervangen door empirevensters. Zichtbaar is dat het huis was gedekt met pannen.

De gevels zijn afgewerkt met pleisterwerk. Opvallend is het brede houten fries onder het dakvlak, waar gekleurde panelen zichtbaar zijn. Tevens is er op een enkele afbeeldingen een geschilderde? plint zichtbaar, hoewel afbeelding 4 dit niet duidelijk bevestigt.

Het timpaan boven de entree bevat een wapenschild en is aan weerszijden voorzien van ornamenten met waarschijnlijk plantenmotieven. Het is mogelijk dat het wapenschild in deze periode veranderd is ten opzichte van de oorspronkelijke situatie, aangezien de vorm op afbeeldingen 3 en 4 afwijkt van afbeelding 2.

Afbeelding 4 laat duidelijk het uiterlijk zien van het Catshuis aan het eind van de 19e eeuw, voor uitvoerige verbouwingen.

Afb. 3 Voorgevel Catshuis met empirevensters, zadeldak en een versierd wapenschild in ca. 1855. maker onbekend. RVD via gaHetNA.nl 2.24.10.02_0_134-1006_1

Afb. 4 Voorgevel Catshuis met empirevensters, mansardedak en een versierd wapenschild in ca. 1903. maker onbekend, HBB 047807

20E EEUW FASE I

In 1902 of 1905 kocht de familie Goekoop de buitenplaats en hebben daarna verschillende veranderingen aan het Catshuis laten uitvoeren. In het begin van de 20e eeuw zijn de vleugels verhoogd en op afbeeldingen 6, 7 en 8 is te zien dat de empirevensters in deze fase vervangen zijn door schuiframen zonder roede indeling. Daarnaast is het dak in deze periode van een mansarde dak vervangen door een pannendak met plat middengedeelte zoals nu ook het geval is.

De verhoogde vleugels zijn ook gepleisterd en het fries is op dezelfde hoogte gebleven. Ook is er een lage hardstenen plint aanwezig.

Het timpaan is ontdaan van versieringen, alleen het wapenschild blijft over.

20E EEUW FASE II

Afbeeldingen 9 en 10 verbeelden deze fase. Waarschijnlijk zijn in de periode na ca. 1920 de schuifvensters vervangen door kruisvensters. Ook zijn de dakkapellen vervangen door kleinere kapellen die op de oorspronkelijke geïnspireerd zijn.

Verder is de hardstenen plint in deze fase opgetrokken tot de onderdorpels van de vensters.

*Afb. 6 Voorgevel Catshuis met verhoogde vleugels, mansardedak, vensters onzichtbaar door zonwering en een onversierd wapenschild in ca. 1905
maker onbekend, HBB 621535*

*Afb. 7 Voorgevel Catshuis met verhoogde vleugels, mansardedak, schuifvensters en een onversierd wapenschild in ca. 1910
fotograaf C.J. de Gilde, HBB 063405*

*Afb. 8 Voorgevel met verhoogde vleugels, zadeldak, schuifvensters, verschillende kapellen en onversierd wapenschild in ca. 1910
fotograaf Adriaan Goekoop jr., HBB 621138*

◀ *Afb. 9 Voorgevel met verhoogde vleugels, zadeldak, kruisvensters en een onversierd wapenschild in 1924
fotograaf Adriaan Goekoop jr., HBB 621536*

*Afb. 10 Voorgevel Catshuis met verhoogde vleugels, zadeldak, kruisvensters en een onversierd wapenschild in 1964
fotograaf J. Smulders, gaHetNA.nl 2.24.01.03_0_916-1055*

Afb. 11 Wapenschild in huidige toestand
fotograaf VIS Architecten, 14 maart 2017

TIMPAAN VOORGEVEL

OORSPRONKELIJKE SITUATIE

Het timpaan boven de entree is versierd met een ovaal wapenschild en aan weerszijde ornamenten met plantenmotieven.

HUIDIGE SITUATIE

In de huidige situatie bevindt zich alleen een wapenschild in het timpaan. Waarschijnlijk dateert dit wapenschild uit het begin van de 19e eeuw.

Volgens heraldische bronnen bestaat het wapen van Cats uit een goudkleurige toren op een blauw veld, waarnaast een zwaard met drie goudkleurige sterren.

WAPEN JACOB CATS

Het huidige wapenschild bestaat uit 4 vlakken, links onder en rechts boven zijn gerelateerd aan het wapen van de familie Cats. Deze vlakken hebben een lazuur gekleurde achtergrond. De toren en het zwaard zijn van goud en de 3 sterren boven het zwaard zijn keel/goud.

De overige twee vlakken bevatten een roos en een niet geïdentificeerd element. (deze elementen worden nader onderzocht)

■	GOUD
■	ROOD (KEEL)
■	BLAUW (LAZUUR)
■	ZILVER
■	GROEN (SMARAGD)
■	ZWART (SABEL)

Legenda Heraldische kleuren

Afb. 12 Wapenschild van Cats

VERANDERINGEN ACHTERGEVEL

OORSPRONKELIJKE SITUATIE

Er is geen duidelijke afbeelding van achtergevel van de oorspronkelijke situatie gevonden. Waarschijnlijk vertoont de achtergevel overeenkomsten met de voorgevel. Zoals kruisvensters met luiken en een fronton boven de middelste entree. Onduidelijk is of zich aan deze zijde al dakkapellen bevonden. Het timpaan is waarschijnlijk al voorzien van een ovaal venster.

19E EEUW

Net als de voorgevel zijn ook in de achtergevel de kruisvensters vervangen door empirevensters tijdens de grondige opknapbeurt na 1837. Daarnaast zijn grote dakkapellen zichtbaar op het door pannen gedekte dakschild.

Ook de achtergevel is afgewerkt met pleisterwerk en onder de dakrand bevindt zich een vergelijkbaar fries met een indeling waaronder panelen.

Het pleisterwerk is donkerder van kleur dan de houten kozijnen met wit raamhout en donkerder dan het fries.

Het fronton is onveranderd ten opzichte van de oorspronkelijke situatie.

Afb. 14 Achtergevel Catshuis met mansardedak, empirevensters en een timpaan met ovaal venster in ca. 1900
fotograaf onbekend, HBB 621533

20E EEUW FASE I

De veranderingen aan de achtergevel zijn ook in deze fase gelijk aan de voorgevel. Verhoogde vleugels, de empirevensters zijn vervangen door schuiframen zonder roede indeling. De verhoogde vleugels zijn bepleisterd en de brede band die onder de dakrand liep is op dezelfde hoogte gebleven. Ook de lage plint van natuursteen is nog aanwezig en het timpaan is onveranderd ten opzichte van de oorspronkelijke situatie.

Afb. 15 Achtergevel Catshuis met verhoogde vleugels, mansardedak, schuifvensters zonder roede indeling en een timpaan met ovaal venster in ca. 1920. fotograaf onbekend, HBB 063383

Afb. 16 Achtergevel Catshuis met verhoogde vleugels en middenstuk, uitgebouwd middendeel, verhoogde plint, gedeeltelijk bakstenen gevels, kruisvensters zonder luiken en een timpaan met wapenschilden in 1940. fotograaf Adriaan Goekoop jr., HBB 621132

20E EEUW FASE II

De veranderingen in deze fase zijn te dateren in de periode na ca. 1920. Het grote verschil ten opzichte van de voorgaande fase is de verhoging van het middenstuk en het uitbouwen van het deel ter hoogte van het timpaan. Door de verhoging bevat de achtergevel geen dakkapellen meer. De in deze fase verhoogde en uitgebouwde deel bevat geen brede band op de hoogte van de oude dakrand, zoals de vleugels nog wel hebben.

De schuifvensters zijn vervangen door kruisvensters en de natuurstenen plint is in deze fase opgetrokken tot de onderdorpels van de vensters.

Het nieuwe timpaan is voorzien van een drietal wapenschilden. Pas op de foto's daterend van 1964 zijn de wapenschilden in kleur te zien, op de eerdere zwart-wit foto's lijken de wapenschilden kleurloos.

Afb. 18 Achtergevel Catshuis met verhoogde vleugels en middenstuk, kruisvensters en een timpaan met wapenschilden in 1964. fotograaf J. Smulders, gaHetNA 2.24.01.03_0_916-1043

Afb. 17 Detail middenstuk achtergevel in 1964. fotograaf J. Smulders, gaHetNA 2.24.01.03_0_916-1038

Afb. 20 Wapen Kampen 1819
afkomstig van de HRvA, 2017

Afb. 21 Wapen Den Haag 1815
afkomstig van de HRvA, 2017

Afb. 22 Wapen Goedereede 1966
afkomstig van de HRvA, 2017

Afb. 19 Het timpaan met de drie wapenschilden, gekleurd aan de hand van de aparte wapenschilden.
fotograaf Adriaan Goekoop jr., (1940) HBB 621152, afbeelding bewerkt door VIS Architecten

	GOUD
	ROOD (KEEL)
	BLAUW (LAZUUR)
	ZILVER
	GROEN (SMARAGD)
	ZWART (SABEL)

*Legenda Heraldische
kleuren*

OORSPRONKELIJKE SITUATIE

In de oorspronkelijke situatie had de achtergevel een timpaan met een ovaal venster.

HUIDIGE SITUATIE

In de huidige situatie bevat het timpaan drie wapenschilden, verbonden door een guirlande. Deze elementen zijn in ca. 1920 aangebracht, nadat de buitenplaats in bezit van de familie Goekoop kwam en ook het middendeel werd verhoogd. De wapenschilden verbeelden de verschillende geboorteplaatsen van de familie Goekoop. Van links naar rechts: gemeentewapen van Kampen (geboorteplaats van mevrouw Goekoop), van 's Gravenhage (geboorteplaats van de kinderen Goekoop), en van Goedereede (geboorteplaats van Adriaan Goekoop sr.)

WAPEN GEMEENTE 'S GRAVENHAGE

Een gouden schild, met daarop een ooievaar in natuurlijke kleur met in de bek een paling van sabel. Het schild is gedekt met een antieke gravenkroon en word vastgehouden door twee leeuwen van goud.

Het wapen wat op het Catshuis is aangebracht wijkt op een aantal onderdelen af:

- Geen leeuwen
- De gravenkroon heeft 11 parels ipv 13 parels. Daarnaast zijn de edelstenen allemaal ruitvormig, terwijl deze op de afbeelding afwisselend ovaal- en ruitvormig zijn.
- Niet geheel duidelijk waar de zwarte veren van de ooievaar beginnen en eindigden.

WAPEN GEMEENTE KAMPEN

Een (l)azuurblaauw schild, met daarop een burcht bestaand uit 3 torens die een ringmuur verbinden. In de ringmuur is een open poort te vinden. Het geheel van de burcht en torens is zilver van kleur. Onder aan de poort ligt een schild met de bovenste helft zilver en de onderste helft azuur. Het wapenschild is gedekt met een gouden keizerlijke kroon en word vastgehouden door twee leeuwen van goud.

Het wapen wat op het Catshuis is aangebracht wijkt op een aantal onderdelen af:

- Geen kroon
- Geen leeuwen

WAPEN GEMEENTE GOEDEREDE

Een keel schild, met daarop twee torens op walmuren omringd door water. De torens zijn door 2 ketenen aan elkaar geklonken. Dit alles is van zilver. Op iedere toren staat een vaan* van keel met een rand van goud. Op de vaan is een klimmende leeuw van goud afgebeeld. De rondbogige deuropeningen en vensters in de toren zijn van sabel. Aan de buitenzijde van de torens zijn omgekeerde ankers van sabel geplaatst.

Het wapen wat op het Catshuis is aangebracht wijkt op een aantal onderdelen af:

- Geen omgekeerde ankers, misschien zaten die er wel.
- Kettingen zijn groter en het water begint lager – in het werk bekijken of dit echt zo is.

*Van het wapen van gemeente Goedereede voor 1966 is geen afbeelding gevonden, waardoor het onduidelijk blijft of de stok van de vaan sabel of goud zou moeten zijn.

CONCLUSIE

Ten behoeve van de aanstaande restauratie kunnen een aantal zaken worden geconcludeerd;

1. De leien dateren van na 1910 en voor 1940. Waarschijnlijk zijn de leien aangebracht na het verhogen van de achtergevel en de middenrisaliet aan de achterzijde in opdracht van de familie Goekoop.
2. Het Catshuis is in de eerste helft van de 19e eeuw voorzien van een pleisterlaag, waarschijnlijk ten tijde van een ingrijpende verbouwing in opdracht van de kroonprins Willem omstreeks 1837. In de loop der tijd zal een aantal keren onderhoud zijn uitgevoerd.
3. Uit onderzoek van de firma Nebest is gebleken dat het huidige pleisterwerk uit twee lagen bestaat. Bij verdere proefneming in juli 2017 blijkt dat ook de onderste laag, die meer kalkhoudend is, inmiddels uit een zeer harde laag bestaat. Laatstelijk is de gevel volgens opmerkingen van de heer Monks van Monks Stukadoors in 2002-2004 gepleisterd.
4. Bij de komende restauratie zal de bovenste pleisterlaag worden verwijderd.
5. De pleisterlaag van de verhoogde vleugels is niet dezelfde als die van de bel etage.
6. Het wapenschild van de voorgevel met het wapen van Cats dateert van vóór 1903 en is waarschijnlijk aangebracht in opdracht van de familie Goekoop.
7. Tussen 1910 en 1940 is de middenrisaliet van de achtergevel verhoogd en zijn de drie wapenschilden in het timpaan aangebracht in opdracht van de familie Goekoop.

BRONNENLIJST

LITERATUUR

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, Redengevende beschrijving complex Sorghvliet, (2017) Den Haag

WEBSITES

Nationaal archief, www.gahetna.nl

Beeldbank van het nationaal archief

Haagsche Beeldbank, www.haagsebeeldbank.nl/beeldank

Databank Overheidsheraldiek, www.hogeraadvanadel.nl/heraldiek/databank-overheidsheraldiek

Wapenschilden per gemeente